

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-83>

УДК 658.589:005.21:339.137.2

КАПІНОС Геннадій

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0002-9995-1759>

e-mail: kapinosh@khmnu.edu.ua

ЛАРІОНОВА Катерина

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0003-4462-9858>

e-mail: larionovak@khmnu.edu.ua

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

У статті досліджено теоретико-методологічні засади та практичні аспекти стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства як ключового фактора забезпечення його конкурентоспроможності. Обґрунтовано актуальність проблеми в умовах стрімкого розвитку глобальної економіки, посилення конкурентної боротьби та прискорення науково-технічного прогресу.

Розкрито сутність інноваційного розвитку підприємства як складного безперервного процесу якісних змін, спрямованого на систематичне оновлення всіх аспектів діяльності через впровадження технологічних, організаційних, маркетингових та соціальних інновацій.

Обґрунтовано роль та значення стратегічного управління у забезпеченні ефективності інноваційних процесів та формуванні конкурентних переваг підприємства. Визначено ключові елементи стратегічного управління інноваційним розвитком, включаючи стратегічний аналіз та планування, організаційне забезпечення, управління інноваційним потенціалом та процесами, фінансове забезпечення, систему мотивації, контроль та оцінку ефективності.

Запропоновано поетапний підхід до формування системи стратегічного управління інноваційним розвитком, який охоплює підготовчий етап, розробку концепції управління, формування організаційної структури, створення нормативно-методичної бази, забезпечення ресурсами, впровадження механізмів управління та налагодження системи моніторингу.

Досліджено вплив стратегічного управління інноваційним розвитком на конкурентоспроможність підприємства через забезпечення технологічного лідерства, підвищення адаптивності до ринкових змін, зростання економічної ефективності та посилення ринкових позицій. Проаналізовано комплексний характер підвищення конкурентоспроможності, який проявляється у виробничо-технологічній, ринково-економічній, організаційно-управлінській, кадровій, маркетинговій, фінансовій, інформаційно-цифровій та екологічній сферах діяльності підприємства.

Обґрунтовано синергетичний ефект від взаємодії різних аспектів інноваційного розвитку у забезпеченні довгострокової конкурентоспроможності підприємства.

Ключові слова: інноваційний розвиток підприємства, інновації, стратегічне управління інноваційним розвитком, конкурентоспроможність підприємства, інноваційна стратегія.

KAPINOS Hennadii, LARIONOVA Katerina

Khmelnytskyi National University

STRATEGIC MANAGEMENT OF ENTERPRISE'S INNOVATIVE DEVELOPMENT AS THE BASIS FOR ENSURING ITS COMPETITIVENESS

The article examines the theoretical and methodological foundations and practical aspects of strategic management of enterprise innovative development as a key factor in ensuring its competitiveness. The relevance of the problem is substantiated in the context of rapid global economy development, intensifying competition, and acceleration of scientific and technological progress.

The essence of enterprise innovative development is revealed as a complex continuous process of qualitative changes aimed at systematic renewal of all aspects of activity through the implementation of technological, organizational, marketing, and social innovations.

The role and significance of strategic management in ensuring the effectiveness of innovation processes and forming competitive advantages of the enterprise are substantiated. Key elements of strategic management of innovative development are identified, including strategic analysis and planning, organizational support, management of innovative potential and processes, financial support, motivation system, control, and efficiency evaluation.

A step-by-step approach to forming a strategic management system for innovative development is proposed, encompassing the preparatory stage, development of management concept, formation of organizational structure, creation of regulatory and methodological framework, resource provision, implementation of management mechanisms, and establishment of monitoring system.

The impact of strategic management of innovative development on enterprise competitiveness is investigated through ensuring technological leadership, increasing adaptability to market changes, growing economic efficiency, and strengthening market positions. The comprehensive nature of competitiveness enhancement is analyzed, which manifests in production-technological, market-economic, organizational-managerial, personnel, marketing, financial, information-digital, and environmental spheres of enterprise activity.

The synergistic effect from the interaction of various aspects of innovative development in ensuring long-term enterprise competitiveness is substantiated.

Key words: innovative enterprise development, innovations, strategic management of innovative development, enterprise competitiveness, innovation strategy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах стрімкого розвитку глобальної економіки та посилення конкурентної боротьби на міжнародних ринках особливої актуальності набуває проблема забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств через ефективне управління їх інноваційним розвитком. Сучасні економічні реалії характеризуються високим рівнем невизначеності, швидкими технологічними змінами та трансформацією споживчих преференцій, що вимагає від підприємств розробки та впровадження дієвих стратегій інноваційного розвитку.

У сучасних умовах господарювання інновації стають ключовим фактором успіху підприємства на ринку. Це пов'язано з кількома визначальними тенденціями. По-перше, відбувається суттєве прискорення науково-технічного прогресу та скорочення життєвого циклу продуктів і технологій, що вимагає від підприємств постійного оновлення асортименту продукції та виробничих процесів. По-друге, посилення глобалізаційних процесів призводить до загострення конкурентної боротьби на міжнародних ринках, де перевагу отримують компанії, здатні генерувати та впроваджувати інновації. По-третє, зростання вимог споживачів до якості та функціональності продукції стимулює підприємства до пошуку інноваційних рішень для задоволення цих потреб. По-четверте, розвиток цифрових технологій та формування економіки знань створюють нові можливості для інноваційного розвитку підприємств, але водночас вимагають відповідних компетенцій та ефективних управлінських підходів.

Особливої актуальності набуває дана проблематика для вітчизняних підприємств, які стикаються з необхідністю підвищення своєї конкурентоспроможності в умовах інтеграції України у світовий економічний простір. При цьому важливим є не лише розробка інноваційних продуктів та технологій, але й формування цілісної системи стратегічного управління інноваційним розвитком, яка б забезпечувала довгострокові конкурентні переваги підприємства.

У зв'язку з цим, дослідження теоретичних засад та практичних аспектів стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства є надзвичайно актуальним науковим завданням, вирішення якого сприятиме підвищенню ефективності діяльності вітчизняних підприємств та зміцненню їх конкурентних позицій на національному та міжнародному ринках.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питання стратегічного управління інноваційною діяльністю підприємств досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці як П. Друкер, М. Портер, Й. Шумпетер, Г. Чесбро, В. Геєць, В. Стадник, А. Череп, М. Йохна, С. Ілляшенко, Л. Федулова, С. Князь, В. Гриньова, Н. Чухрай, Л. Антонюк та інші. Проте, незважаючи на значний науковий доробок у цій сфері, недостатньо дослідженими залишаються методологічні та практичні аспекти формування комплексної системи стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства в контексті забезпечення його стійких конкурентних переваг.

Особливої уваги потребує розробка механізмів інтеграції інноваційної стратегії у загальну систему стратегічного управління підприємством, формування ефективного інструментарію оцінювання результативності інноваційної діяльності, а також визначення оптимальних шляхів комерціалізації інновацій в умовах обмежених ресурсів.

Вирішення окреслених проблем має важливе теоретичне та практичне значення, оскільки дозволить підвищити ефективність управління інноваційними процесами на підприємствах та забезпечити їх сталий розвиток в умовах динамічного конкурентного середовища. Це безпосередньо пов'язано з такими важливими науковими та практичними завданнями як розвиток теоретико-методологічних засад інноваційного менеджменту, удосконалення методів оцінки ефективності інноваційної діяльності та розробка практичних рекомендацій щодо формування конкурентних стратегій підприємств на основі інновацій.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є розробка теоретико-методологічних засад та практичних рекомендацій щодо формування та реалізації ефективної системи стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства для підвищення його конкурентоспроможності в сучасних економічних умовах.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Інноваційний розвиток підприємства є критично важливим елементом забезпечення його довгострокової конкурентоспроможності в умовах динамічного бізнес-середовища. Інноваційний розвиток підприємства являє собою складний та багатогранний процес якісних змін, спрямованих на систематичне оновлення та вдосконалення всіх аспектів діяльності господарюючого суб'єкта. У сучасних умовах глобалізації та загострення конкурентної боротьби саме інноваційна складова стає визначальним фактором забезпечення стійких конкурентних переваг та довгострокового економічного зростання підприємства.

Сутність інноваційного розвитку полягає у безперервному пошуку та впровадженні нових технологічних рішень, продуктів, методів організації виробництва та управління, що дозволяють підвищити

ефективність господарської діяльності. При цьому важливо розуміти, що інноваційний розвиток охоплює не лише технологічні інновації, але й організаційні, маркетингові та соціальні нововведення, які у сукупності формують потенціал підприємства до якісних трансформацій.

Значення інноваційного розвитку для конкурентоспроможності підприємства проявляється через низку ключових аспектів. Насамперед, інновації дозволяють оптимізувати виробничі процеси, знижуючи собівартість продукції при одночасному підвищенні її якості. Впровадження передових технологій та обладнання сприяє зростанню продуктивності праці та ефективності використання ресурсів. Інноваційна активність у сфері розробки нових продуктів дає можливість розширювати ринкову частку та виходити на нові сегменти споживачів.

Особливу роль в забезпеченні конкурентоспроможності відіграють управлінські інновації, які оптимізують організаційну структуру, вдосконалюють бізнес-процеси та підвищують адаптивність підприємства до змін зовнішнього середовища. Маркетингові інновації дозволяють формувати нові канали збуту, впроваджувати ефективні методи просування продукції та вибудовувати довгострокові відносини зі споживачами.

Варто підкреслити, що в умовах четвертої промислової революції та цифрової трансформації економіки саме швидкість та якість інноваційних перетворень визначають життєздатність підприємства у довгостроковій перспективі. Підприємства, які не приділяють належної уваги інноваційному розвитку, ризикують втратити конкурентні позиції та бути витісненими з ринку більш прогресивними конкурентами.

Інноваційний розвиток є не просто бажаним, а необхідним елементом стратегії сучасного підприємства, що прагне зберегти та посилити свої конкурентні позиції. Системний підхід до управління інноваційними процесами, достатнє ресурсне забезпечення та формування відповідної організаційної культури створюють фундамент для сталого розвитку підприємства в умовах динамічного ринкового середовища.

На основі аналізу різних наукових підходів [1, 2, 3, 7, 9, 10, 12, 13] можна сформулювати, що інноваційний розвиток підприємства являє собою складний безперервний процес якісних змін у діяльності підприємства, який базується на систематичному пошуку, створенні та впровадженні інновацій у різних сферах господарювання з метою підвищення конкурентоспроможності, ефективності діяльності та забезпечення довгострокового економічного зростання.

Сутнісними ознаками інноваційного розвитку підприємства виступає його спрямованість на постійне оновлення не лише технологічної складової виробництва, але й усіх аспектів діяльності, включаючи управлінські, організаційні, маркетингові та соціальні інновації. Важливою характеристикою є системність та комплексність змін, які охоплюють як внутрішнє середовище підприємства через вдосконалення бізнес-процесів, технологій, продукції, методів управління, так і його взаємодію із зовнішнім середовищем через формування нових ринкових можливостей та конкурентних переваг.

Характерною особливістю інноваційного розвитку є його тісний зв'язок з формуванням та реалізацією інноваційного потенціалу підприємства, що включає матеріально-технічні, інтелектуальні, фінансові та організаційні ресурси. При цьому ключову роль відіграє здатність підприємства ефективно трансформувати наявні ресурси в інноваційні результати.

Інноваційний розвиток підприємства характеризується цілеспрямованістю та стратегічною орієнтацією на досягнення якісно нового рівня діяльності. Це проявляється у підвищенні ефективності виробництва, покращенні якості продукції, розширенні ринкової частки, оптимізації бізнес-процесів та зростанні загальної результативності діяльності підприємства.

Важливою характеристикою інноваційного розвитку є його динамічний характер, що передбачає постійну адаптацію до змін зовнішнього середовища через впровадження відповідних інновацій. При цьому процес розвитку має циклічний характер, де кожен наступний цикл базується на результатах попереднього та створює підґрунтя для майбутніх інноваційних перетворень.

Суттєвою ознакою інноваційного розвитку виступає його тісний взаємозв'язок з науково-технічним прогресом та загальними тенденціями розвитку економіки. Це проявляється у необхідності врахування глобальних технологічних трендів, зміни споживчих переваг та загальної динаміки ринкового середовища при формуванні напрямків інноваційного розвитку підприємства.

У ринковій економіці ефективне керування підприємством неможливе без розробки планів діяльності на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях. Серед цих рівнів стратегічне планування є визначальним, оскільки саме тут формуються ключові управлінські рішення, критичні для подальшого розвитку підприємства, включаючи інноваційну сферу.

Стратегія – це комплексний план діяльності підприємства, який розробляється на основі творчого науково обґрунтованого підходу і призначається для досягнення довгострокових глобальних цілей підприємства [11]. Інноваційна стратегія фірми містить у собі прийняття рішень відносно спрямованості наукових досліджень та конструкторських розробок, використання здобутих результатів і фінансування з метою досягнення поставлених стратегічних економічних цілей на перспективу [11].

У сучасній світовій економіці стратегічне управління інноваційними процесами стає дедалі складнішим і багатогранним (рис. 1). Це вимагає впровадження нових управлінських технологій,

спрямованих на підвищення його відкритості. Пріоритетними завданнями наразі є пошук перспективних ідей у зовнішньому середовищі, їх точна оцінка та ефективна реалізація шляхом стратегічної інтеграції всіх учасників інноваційної діяльності. За умов динамічних змін зовнішнього середовища відсутність дієвої державної підтримки створює значні перешкоди для інноваційного розвитку вітчизняних промислових підприємств.

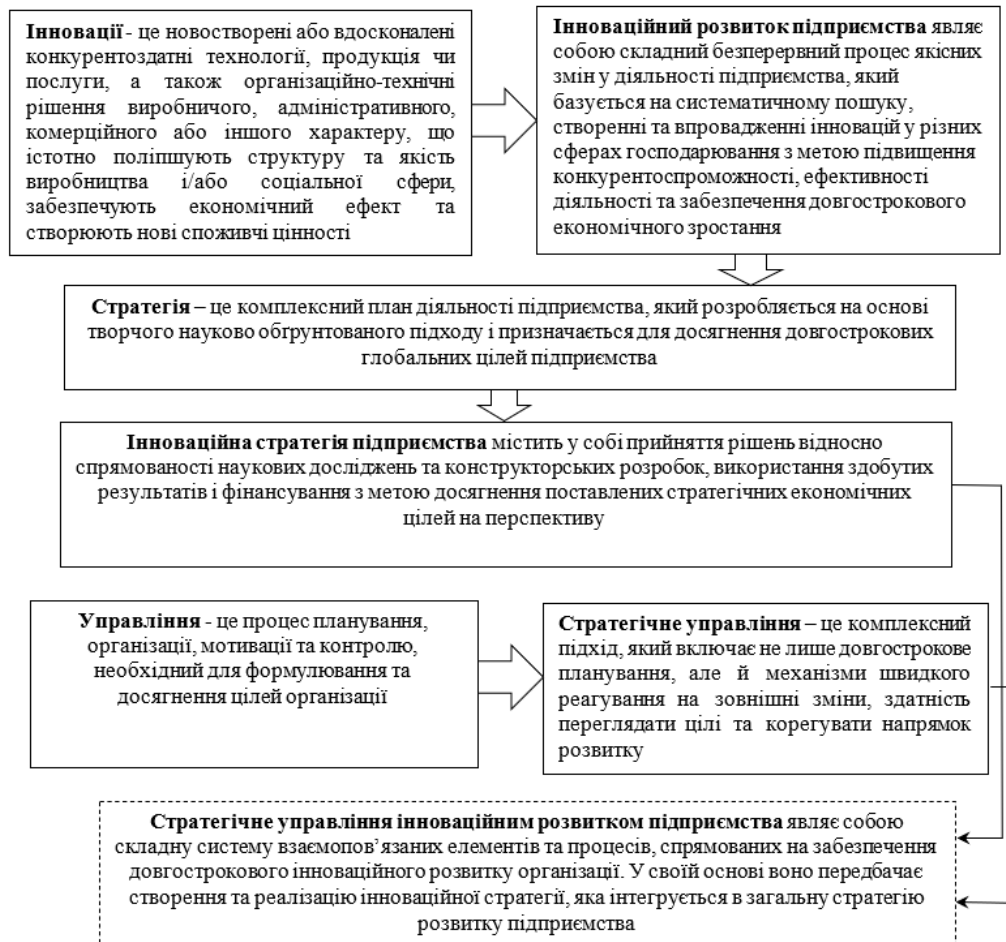

Рис. 1. Зміст і формалізація дефініції «стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства»

Серед критичних проблем, що стримують розвиток сучасних підприємств, можна виділити: неефективність управлінської системи через короткострокову орієнтацію інноваційних процесів та відсутність чіткої інноваційної стратегії; поверхневий аналіз кон'юнктури світового та галузевих ринків при виборі напрямків інноваційного розвитку; недосконалість методів оцінки ефективності інноваційних стратегій підприємств; обмеженість інвестиційних ресурсів та неефективне управління фінансами й витратами при реалізації інноваційних стратегій; низький рівень кваліфікації менеджерів та персоналу; ризики отримання максимальної віддачі від інновацій в умовах розвитку вітчизняних промислових технологій; недосконалість законодавчої бази для реалізації інноваційної діяльності та її розвитку.

Наявні проблеми перешкоджають інноваційному розвитку та формуванню ефективних стратегій, що знижує конкурентоспроможність вітчизняних підприємств і не дозволяє визначити їхні майбутні перспективи. В умовах постійної динаміки ринку – зміни споживацьких вимог, різноманітності нової продукції та скорочення термінів її виведення – загострюються протиріччя між потребою в інноваціях та існуючими організаційно-економічними відносинами. Це об'єктивно вимагає посилення стратегічного аспекту в системі управління підприємствами.

У сучасному бізнес-середовищі традиційні методи стратегічного менеджменту еволюціонують через інтеграцію з інноваційною активністю. Поєднання стратегічного та інноваційного управління дозволяє підприємствам посилити конкурентні позиції шляхом створення унікальних переваг. Стратегічне управління – це комплексний підхід, який включає не лише довгострокове планування, але й механізми швидкого реагування на зовнішні зміни, здатність переглядати цілі та корегувати напрямок розвитку. Його основна мета – діагностика поточного стану підприємства, оцінка його потенціалу в короткостроковій та довгостроковій перспективі, а також розробка ефективних способів досягнення бажаних результатів.

Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства являє собою складну систему взаємопов'язаних елементів та процесів, спрямованих на забезпечення довгострокового інноваційного

розвитку організації. У своїй основі воно передбачає створення та реалізацію інноваційної стратегії, яка інтегрується в загальну стратегію розвитку підприємства. Ключові елементи такого управління показані в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні складові стратегічного управління щодо забезпечення довгострокового інноваційного розвитку підприємства

Основні складові	Характеристика
1. Стратегічний аналіз та планування	передбачає здійснення детальної діагностики зовнішнього середовища, включаючи аналіз ринкових трендів, технологічних змін та конкурентного середовища. Паралельно проводиться оцінка внутрішнього потенціалу підприємства, його можливостей та обмежень. На основі отриманих даних формуються стратегічні цілі інноваційного розвитку та розробляється відповідна інноваційна стратегія
2. Організаційне забезпечення інноваційного розвитку	передбачає формування відповідної організаційної структури, яка здатна ефективно реалізувати інноваційну стратегію. Це включає створення інноваційної інфраструктури, розвиток корпоративної культури, орієнтованої на інновації, та забезпечення ефективних комунікацій між усіма учасниками інноваційного процесу
3. Управління інноваційним потенціалом підприємства	передбачає постійну роботу над розвитком науково-технічної бази, підвищенням кваліфікації персоналу, формуванням бази знань та розвитком інноваційних компетенцій. Особлива увага приділяється створенню умов для генерації та реалізації інноваційних ідей
4. Управління інноваційними процесами	охоплює весь життєвий цикл інновацій: від генерації ідей до їх комерціалізації. Цей процес включає проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, створення прототипів, тестування інновацій та їх впровадження у виробництво
5. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку	передбачає формування бюджету інноваційної діяльності, пошук та залучення джерел фінансування, оцінку ефективності інвестицій та управління інноваційними витратами
6. Система мотивації в контексті інноваційного розвитку	спрямована на стимулювання творчої активності персоналу, розвиток інноваційного мислення та створення атмосфери, сприятливої для генерації та впровадження інновацій. Вона включає як матеріальні, так і нематеріальні стимули
7. Контроль та оцінка ефективності інноваційного розвитку	здійснюються через систему моніторингу, яка дозволяє відстежувати ключові показники ефективності, аналізувати відхилення від планів та оцінювати досягнення поставлених цілей

Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства варто розглядати як безперервний процес, що охоплює ідентифікацію, оцінку та використання інноваційних можливостей для досягнення довгострокових стратегічних цілей підприємства, забезпечення його конкурентоспроможності та стійкого розвитку в умовах динамічного ринкового середовища.

Успіх стратегічного управління інноваційним розвитком значною мірою залежить від зовнішніх та внутрішніх факторів. Серед внутрішніх факторів особливе значення мають підтримка вищого керівництва, наявність необхідних ресурсів та розвинена інноваційна культура. Зовнішні фактори включають ринкову кон'юнктуру, технологічний розвиток галузі та державну інноваційну політику.

Сучасні тенденції в стратегічному управлінні інноваційним розвитком передбачають активне використання цифрових технологій, впровадження гнучких методологій управління проектами, розвиток партнерських відносин та створення інноваційних екосистем. Все це спрямовано на підвищення ефективності інноваційної діяльності та забезпечення конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі.

Далі перейдемо до формування системи стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства. Цей процес, на наш погляд, має складатися з декількох ключових етапів (рис. 2).

1. Підготовчий етап. Формування системи стратегічного управління інноваційним розвитком починається з комплексної діагностики поточного стану підприємства. На цьому етапі проводиться глибокий аналіз внутрішнього середовища організації, оцінюється наявний інноваційний потенціал, визначаються сильні та слабкі сторони. Паралельно здійснюється аналіз зовнішнього середовища, включаючи вивчення ринкових тенденцій, конкурентного ландшафту та технологічних трендів.

Важливою частиною підготовчого етапу є аудит існуючих бізнес-процесів та оцінка їх ефективності. Це дозволяє виявити проблемні зони та можливості для вдосконалення. Також на цьому етапі визначаються ключові стейкхолдери та їхні інтереси, що важливо для забезпечення підтримки майбутніх інноваційних ініціатив.

2. Розробка концепції управління. На основі результатів діагностики розробляється концепція стратегічного управління інноваційним розвитком. Вона включає формулювання місії та візії інноваційного розвитку, визначення стратегічних цілей та пріоритетних напрямків інноваційної діяльності. На цьому етапі важливо забезпечити узгодження інноваційних цілей із загальною стратегією розвитку підприємства.

Концепція управління повинна враховувати специфіку галузі, розмір підприємства, його ресурсні можливості та організаційну культуру. Особлива увага приділяється визначенню ключових показників ефективності (KPI), які будуть використовуватися для моніторингу та оцінки результативності інноваційної діяльності.

Рис. 2. Процес формування системи стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства

3. Формування організаційної структури. Наступним кроком є створення відповідної організаційної структури, яка забезпечить ефективну реалізацію інноваційної стратегії. Це може включати створення спеціалізованих підрозділів з інноваційного розвитку, формування проектних команд, визначення центрів відповідальності. Важливо забезпечити чіткий розподіл повноважень та відповідальності між усіма учасниками інноваційного процесу.

На цьому етапі також розробляються механізми координації та комунікації між різними підрозділами, формуються канали обміну інформацією та знаннями. Особлива увага приділяється створенню системи мотивації, яка стимулюватиме інноваційну активність персоналу.

4. Розробка нормативно-методичної бази. Формування нормативно-методичної бази передбачає розробку внутрішніх документів, що регламентують інноваційну діяльність. Це включає положення про інноваційну діяльність, методики оцінки інноваційних проектів, інструкції та регламенти управління інноваційними процесами. Важливо забезпечити гнучкість цієї документації, можливість її адаптації до змін зовнішнього та внутрішнього середовища.

5. Створення системи ресурсного забезпечення. Ефективне управління інноваційним розвитком неможливе без належного ресурсного забезпечення. На цьому етапі розробляються механізми фінансування інноваційної діяльності, формується система управління матеріально-технічними ресурсами, створюються програми розвитку людського капіталу. Особлива увага приділяється формуванню інформаційної інфраструктури та системи управління знаннями.

6. Впровадження механізмів управління. Цей етап передбачає практичну реалізацію розроблених механізмів управління інноваційним розвитком. Впроваджуються системи планування та контролю інноваційної діяльності, запускаються процеси управління інноваційними проектами, починають працювати системи моніторингу та оцінки ефективності.

Важливою частиною є налагодження процесів управління ризиками інноваційної діяльності, включаючи їх ідентифікацію, оцінку та розробку заходів з мінімізації. Також на цьому етапі впроваджуються механізми захисту інтелектуальної власності.

7. Налаштування системи моніторингу та корекції. Заключний етап формування системи передбачає створення механізмів постійного моніторингу ефективності управління інноваційним розвитком. Розробляються процедури збору та аналізу інформації, формується система звітності, створюються механізми оперативного реагування на виявлені відхилення.

Особлива увага приділяється формуванню механізмів адаптації системи управління до змін зовнішнього середовища, що забезпечує її гнучкість та ефективність у довгостроковій перспективі. Також важливим є створення системи накопичення та використання досвіду управління інноваційними проектами.

8. Важливою складовою системи стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства є оцінка ефективності управління інноваційним розвитком. При цьому важлива роль відводиться впливу стратегічного управління інноваційним розвитком на забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

9. Забезпечення безперервного вдосконалення. Система стратегічного управління інноваційним розвитком повинна постійно вдосконалюватися відповідно до змін зовнішнього середовища та внутрішніх потреб підприємства. Це передбачає регулярний перегляд та оновлення всіх елементів системи, впровадження нових управлінських технологій та інструментів, розвиток компетенцій персоналу.

Таким чином сформована система стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства має розглядатись як сукупність взаємопов'язаних елементів, що включає процеси розробки та реалізації інноваційної стратегії, організаційну структуру, методи управління, систему мотивації та контролю, спрямованих на забезпечення ефективного використання інноваційного потенціалу підприємства для досягнення його стратегічних цілей і забезпечення конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі.

Стратегічне управління інноваційним розвитком відіграє фундаментальну роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства, створюючи складну систему взаємопов'язаних елементів та механізмів впливу (рис. 3).

Рис. 3. Взаємозв'язок результатів впливу стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства на комплексне підвищення його конкурентоспроможності

Перш за все, впровадження інновацій через стратегічне управління дозволяє підприємству досягти технологічного лідерства. Це проявляється у можливості створювати унікальні продукти та послуги, модернізувати виробничі процеси та підвищувати якість продукції. Як результат, підприємство отримує істотні конкурентні переваги на ринку.

Важливим аспектом є те, що інноваційний розвиток забезпечує високий рівень адаптивності підприємства до ринкових змін. Компанія може швидко реагувати на зміни споживчого попиту та ринкових умов, першою займати перспективні ніші та формувати нові ринки. Це дозволяє випереджати конкурентів та зміцнювати ринкові позиції.

Стратегічне управління інноваціями також суттєво впливає на економічну ефективність підприємства. Впровадження інноваційних технологій та рішень призводить до оптимізації витрат, підвищення продуктивності праці та зростання загальної рентабельності бізнесу. Це створює міцний фундамент для довгострокової конкурентоспроможності.

Особливу увагу варто приділити тому, як інноваційний розвиток сприяє посиленню ринкових позицій підприємства. Створення інноваційних продуктів дозволяє збільшувати ринкову частку, формувати позитивний імідж компанії та підвищувати лояльність клієнтів. Це безпосередньо відображається на конкурентоспроможності підприємства.

У довгостроковій перспективі стратегічне управління інноваційним розвитком забезпечує стійкість підприємства на ринку. Створюються технологічні бар'єри входу для конкурентів, формуються унікальні компетенції та забезпечується постійний розвиток компанії. Все це разом створює передумови для стабільного конкурентного становища.

Результатом ефективного стратегічного управління інноваційним розвитком стає комплексне підвищення конкурентоспроможності підприємства. Це проявляється у зростанні ринкової вартості компанії, збільшенні її частки ринку, підвищенні операційної ефективності та прибутковості, посиленні конкурентних позицій та формуванні сильного інноваційного іміджу.

Отже, між стратегічним управлінням інноваційним розвитком та конкурентоспроможністю підприємства існує прямий та потужний взаємозв'язок. Ефективне управління інноваціями створює комплекс конкурентних переваг, які забезпечують успішність підприємства на ринку як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

Комплексне підвищення конкурентоспроможності підприємства в результаті ефективного стратегічного управління інноваційним розвитком має багатоаспектний характер та проявляється через системні зміни у всіх сферах діяльності підприємства (рис. 4).

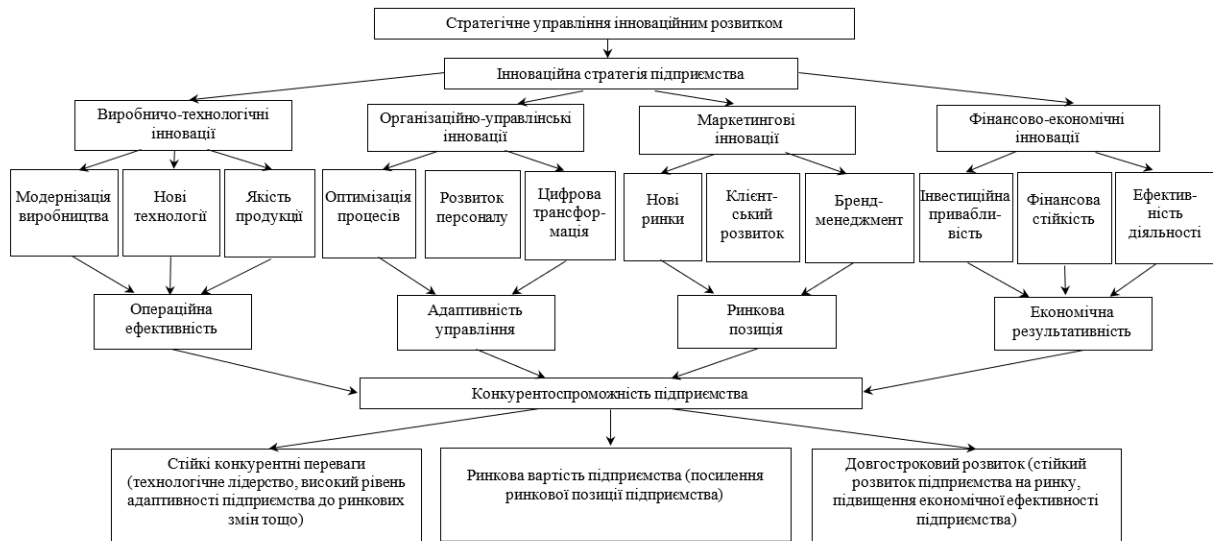

Рис. 4. Взаємозв'язок стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства та забезпечення його конкурентоспроможності

У виробничо-технологічній сфері відбувається суттєва модернізація виробничих потужностей та впровадження передових технологій, що призводить до підвищення якості продукції при одночасній оптимізації витрат. Зростання продуктивності праці та покращення ресурсоефективності виробництва стають базою для формування стійких конкурентних переваг.

З точки зору ринково-економічного аспекту, підприємство отримує можливість розширити свою частку ринку завдяки впровадженню інноваційних продуктів та виходу на нові ринки збуту. Формування унікальних конкурентних переваг супроводжується загальним зростанням економічної ефективності його діяльності.

В організаційно-управлінській сфері впровадження прогресивних методів управління та оптимізація бізнес-процесів створюють підґрунтя для розвитку корпоративної культури інновацій. Підвищується гнучкість та адаптивність організаційної структури, що дозволяє швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища.

Кадровий аспект проявляється через системне підвищення кваліфікації персоналу та зростання інноваційної активності працівників. Формування ефективної системи мотивації сприяє розвитку креативного потенціалу колективу та його залученню до інноваційних процесів.

У маркетинговій діяльності впровадження інноваційних методів просування та покращення іміджу підприємства як інноваційного лідера призводить до кращого розуміння та задоволення потреб споживачів. Відбувається формування нових споживчих цінностей та посилення ринкових позицій компанії.

Фінансовий аспект характеризується зростанням прибутковості та підвищенням інвестиційної привабливості підприємства. Оптимізація структури витрат та збільшення ринкової вартості компанії свідчать про посилення її фінансової стійкості та конкурентоспроможності.

Інформаційно-цифровий розвиток забезпечується через цифрову трансформацію бізнес-процесів та впровадження сучасних інформаційних систем. Це призводить до покращення якості та швидкості прийняття управлінських рішень, розвитку цифрових каналів взаємодії з клієнтами.

Особливу роль відіграє екологічний аспект, який проявляється у впровадженні екологічно чистих технологій та зменшенні негативного впливу на довкілля. Розробка екологічно безпечної продукції та підвищення енергоефективності стають важливими факторами конкурентоспроможності в сучасних умовах.

До проміжних результатів, які формують конкурентоспроможність підприємства можна віднести операційну ефективність, адаптивність управління, посилення ринкової позиції та економічну результативність. Кінцеві результати підвищення конкурентоспроможності доцільно узагальнити у три великі групи – стійкі конкурентні переваги, ринкова вартість підприємства, його довгостроковий розвиток.

Всі ці аспекти взаємопов'язані та підсилюють один одного, створюючи синергетичний ефект, який забезпечує стійке зростання конкурентоспроможності підприємства. При цьому ефективність прояву кожного аспекту залежить від системності та узгодженості управлінських рішень у сфері інноваційного розвитку, а також від здатності підприємства забезпечити збалансованість усіх напрямків інноваційної діяльності.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

В сучасних умовах стрімкого розвитку глобальної економіки та посилення конкурентної боротьби стратегічне управління інноваційним розвитком стає визначальним фактором забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Дослідження показало, що це управління являє собою складну систему взаємопов'язаних елементів, спрямовану на формування та реалізацію довгострокової інноваційної політики підприємства через систематичне впровадження інновацій у всіх сферах діяльності.

У роботі визначено, що формування системи стратегічного управління інноваційним розвитком має відбуватися через послідовну реалізацію взаємопов'язаних етапів: від підготовчої діагностики та розробки концепції управління до впровадження механізмів управління та забезпечення їх безперервного вдосконалення. Встановлено, що ефективне стратегічне управління інноваційним розвитком забезпечує комплексне підвищення конкурентоспроможності підприємства через позитивні зміни у виробничо-технологічній, ринково-економічній, організаційно-управлінській, кадровій, маркетинговій, фінансовій, інформаційно-цифровій та екологічній сферах. При цьому синергетичний ефект від взаємодії цих аспектів створює стійкі конкурентні переваги та забезпечує довгострокове економічне зростання підприємства.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі пов'язані з розробкою методичного інструментарію оцінки ефективності стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства; дослідженням особливостей формування інноваційних стратегій в умовах цифрової трансформації економіки та механізмів державного регулювання інноваційної діяльності для виявлення проблемних аспектів та розробки рекомендацій щодо їх усунення.

Реалізація зазначених напрямів досліджень дозволить поглибити теоретико-методологічні засади стратегічного управління інноваційним розвитком та розробити практичні рекомендації щодо підвищення його ефективності в сучасних економічних умовах.

Література

1. Larionova K., Synyuk O., Donchenko T., Kapinos H. Enterprise Innovation-Driven Development Management Based on the Assessment of Restructuring Capacity. *Science and Innovation*. 2022. Vol. 18 No. 2. P. 30-43. (ISSN 2409-9066). URL: <https://scinn-eng.org.ua/ojs/index.php/ni/article/view/111/101>
2. Stadnyk V., Mykhalchuk I. Causality of definitions «competitive competitiveness» and «competitiveness of innovations»: epistemological analysis from the position of management goals. *Development Service Industry Management*, 2024. №3, P. 169–173. [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-7\(24\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-7(24))
3. Волобуєв Г. С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств. *Економічний вісник Донбасу*. 2016. № 3. С. 213–217. URL: <https://surl.li/cajthj>
4. Загребельна І. Л., Дядик Т. В., Косенко В. М. Інноваційний розвиток як чинник підвищення конкурентоспроможності підприємств. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. №3, Т.9. С. 61-65. URL: <https://surl.li/cervwh>
5. Капінос Г. І., Костюк М. А. Інноваційний розвиток як основа підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Innovative approaches to the development of science : Materials of international scientific and practical conference, June 1, 2018 in Dublin, Ireland / ed. for the production Holdenblat M.A. NGO «European scientific platform», 2018. P. 40-42.*
6. Капінос Г. І., Ларіонова К. Л. Роль та значення креативної економіки для формування стратегічного розвитку бізнесу. *Development service industry management*. Khmelnytskyi, 2024. №1. С. 88-96. URL: <https://dsim.khmn.edu.ua/index.php/dsim/article/view/89/77>
7. Ковтуненко К. В., Коцага А. О. Інноваційний розвиток бізнес-структур: сутність, тлумачення, теорії та підходи до визначення. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5. С. 43-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2020_5_7
8. Корж М. В., Белікова О. Ю., Фоміченко І. П., Баркова С. О. Особливості стратегічного управління інноваційним розвитком промислових підприємств. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 3 (65). С. 184-190. URL: [http://www.evd-journal.org/download/2021/3\(65\)/22-Korzh.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2021/3(65)/22-Korzh.pdf)
9. Кошлата М. М. Теоретичні засади управління інноваційним розвитком підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». 2014. Вип. 6. Ч. 2. С. 210– 212. URL: <https://surl.li/hemmsm>
10. Кузьминчук Н. В. Інноваційний розвиток як складова формування конкурентоспроможності промислового підприємства: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Економіка». 2014. Вип. 2. С. 11–16. URL: <https://surl.li/fncfek>
11. Малюта Л.Я. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства : навчальний посібник. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2016. 232 с.
12. Найдюк В. С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 3. С. 251–263. URL: <https://surl.li/qsfavn>
13. Стадник В. В., Йохна М. А. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 464 с.

14. Тіль Пітер, Мастерс Блейк Від нуля до одиниці. Нотатки про стартапи, або Як створити майбутнє / пер. з англ. Роман Обухів. 5-ге вид., випр. К. : Наш Формат, 2023. 184 с.

References

1. Larionova K., Synyuk O., Donchenko T., Kapinos H. Enterprise Innovation-Driven Development Management Based on the Assessment of Restructuring Capacity. *Science and Innovation*. 2022. Vol. 18 No. 2. P. 30-43. (ISSN 2409-9066). URL: <https://scin-eng.org.ua/ojs/index.php/ni/article/view/111/101>
2. Stadnyk V., Mykhalchuk I. Causality of definitions «competitive competitiveness» and «competitiveness of innovations»: epistemological analysis from the position of management goals. *Development Service Industry Management*, 2024. №3, P. 169–173. [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-7\(24\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-7(24))
3. Volobuev H. S. Sutnist ta peredumovy innovatsiinoho rozvytku pidpryemstv. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*. 2016. № 3. P. 213–217. URL: <https://surl.li/cajthj>
4. Zahrebelna I. L., Diadyk T. V., Kosenko V. M. Innovatsiinyi rozvytok yak chynnyk pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpryemstv. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*. 2024. №3, T.9. P. 61-65. URL: <https://surl.li/cervwh>
5. Kapinos H. I., Kostyuk M. A. Innovatsiinyi rozvytok yak osnova pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpryemstva. *Innovative approaches to the development of science : Materials of international scientific and practical conference, June 1, 2018 in Dublin, Ireland / ed. for the production Holdenblat M.A. NGO «European scientific platform»*, 2018. P. 40-42.
6. Kapinos H. I., Larionova K. L. Rol ta znachennia kreatyvnoi ekonomiky dlia formuvannia stratehichnoho rozvytku biznesu. *Development service industry management. Khmelnytskyi*, 2024. №1. P. 88-96. URL: <https://dsim.khmnu.edu.ua/index.php/dsim/article/view/89/77>Florida, R. (2005) *The Flight of the Creative Class: The New Global Competition for Talent*. HarperBusiness. P. 4.
7. Kovtunenka K. V., Kotsaha A. O. Innovatsiinyi rozvytok biznes-struktur: sutnist, tlumachennia, teorii ta pidkhody do vyznachennia. *Biznes Inform*. 2020. № 5. P. 43-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2020_5_7
8. Korzh M. V., Bielikova O. Yu., Fomichenko I. P., Barkova S. O. Osoblyvosti stratehichnoho upravlinnia innovatsiynym rozvytkom promyslovykh pidpryemstv. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*. 2021. № 3 (65). S. 184-190. URL: [http://www.evd-journal.org/download/2021/3\(65\)/22-Korzh.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2021/3(65)/22-Korzh.pdf)
9. Koshlata M. M. Teoretychni zasady upravlinnia innovatsiynym rozvytkom pidpryemstv. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii «Ekonomichni nauky»*. 2014. Vyp. 6. Ch. 2. P. 210–212. URL: <https://surl.li/hemmsm>
10. Kuzmynchuk N. V. Innovatsiinyi rozvytok yak skladova formuvannia konkurentospromozhnosti promysloвого pidpryemstva: teoretychnyi aspekt. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii «Ekonomika»*. 2014. Vyp. 2. P. 11–16. URL: <https://surl.li/fncfek>
11. Maliuta L.Ia. Stratehichne upravlinnia innovatsiynym rozvytkom pidpryemstva : navchalnyi posibnyk. Ternopil : FOP Palianytsia V.A., 2016. 232 p.
12. Naidiuk V. S. Sutnist ta peredumovy innovatsiinoho rozvytku pidpryemstv. *Marketynh i me-nedzhment innovatsii*. 2013. № 3. P. 251–263. URL: <https://surl.li/qsfavv>
13. Stadnyk V. V., Yokhna M. A. Innovatsiinyi menedzhment : navch. posib. Kyiv : Akademvydav, 2006. 464 p.
14. Til Piter, Masters Bleik Vid nulia do odyntysi. Notatky pro startapy, або Yak stvoryty maibutnie / per. z anhl. Roman Obukhiv. 5-te vyd., vypr. K. : Nash Format, 2023. 184 p.